УДК 821.161.3

Ірына Аляксандраўна Воран
канд. філал. навук, дац. каф. рускай літаратуры і журналістыкі
Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна
Iryna Voran
Candidate of Philological Sciences, Docent of the Department of Russian Literature and Journalism
of the Brest State A. S. Pushkin University
e-mail: voron-irina@mail.ru

АСАБЛІВАСЦІ БЕЛАРУСКАГА АКРАСАНЕТА Ў СУЧАСНАЙ ПАЭЗІІ

Разглядаюцца асаблівасці развіцця акраверша ў сучаснай беларускай паэзіі, вылучаецца тэндэнцыя да стварэння сінтэтычных вершаваных форм, якія аб'ядноўваюць розныя фарматворчыя стратэгіі. Вынікам такой эксперыментальнай трансфармацыі стаў акрасанет. Асэнсоўваецца праблемна-тэматычны дыяпазон і мастацка-эстэтычныя, фармальныя характарыстыкі сучасных акрасанетаў.
Ключавыя словы: *санет, акраверш, беларуская паэзія, акрасанет, сучасная паэзія.*

The Features of the Belarusian Akrosonet in Modern Poetry

The article examines the peculiarities of the development of acrosticism in the contemporary Belarusian poetry, the tendency to create synthetic poetic forms that combine various form-making strategies is highlighted. The result of this experimental transformation was the acrosonet. The author comprehends the problem-thematic range, and the artistic, aesthetic, formal characteristics of modern acrosonets.
Key words: *sonnet, acrostic, belarusian poetry, akrosonet, modern poetry.*

Уводзіны

Сучасная беларуская паэзія вызначаецца свядомым імкненнем творцаў да эксперыменту, пошуку новых форм і сродкаў мастацкага спасціжэння рэчаіснасці – схільнасці да іншасказання, сімвалічнасці, шматсэнсоўнасці, складанай асацыятыўнасці твораў. Ускладненне паэтыкі вершаваных твораў абумоўлена шэрагам прычын эстэтычнага, філасофскага і светапогляднага парадку, намаганнем паэтаў адлюстраваць тыя няпростыя працэсы, якія акаляюць сучаснага чалавека, вызначыць экзістэнцыйныя матывы яго існавання і тыя звышпатэнцыі, што дапамаюць балансаваць на мяжы духоўнага вакуума і прагі пераадолення гэтай пустаты, пераадолення хаосу і перастварэння яго ў космас. Пошукі балансу, гармоніі вызначаюць логіку развіцця айчыннай паэзіі канца XX – пачатку XXI стагоддзя.

А. Бельскі вылучае дзве асноўныя плыні ў развіцці сучаснай беларускай паэзіі – «неакласічную, якая трымаецца на традыцыйнай сістэме каштоўнасцей (нацыянальна-культурных, духоўных, эстэтычных), якая… скіравана на выкарыстанне і абнаўленне класічнай паэтыкі, і авангардную (постмадэрнісцкую) – фармальна-кампазіцыйную, тэхнічна-камбінаторную, у многім эклектычную і хаатычную вершаваную творчасць» [5, с. 37]. Відавочна, што гэта рознаскіраваныя тэндэнцыі, у аснову якіх пакладзены супрацьлеглыя вектары развіцця паэзіі – традыцыяналісцкі і эксперыментальны, але сучасная паэзія ўсё болей выяўляе тэндэнцыю да сінтэзацыі гэтых канцэптуальна розных паэтычных стратэгій, і збліжэнне іх мае сваё лагічнае тлумачэнне.

Сінтэтычныя мадыфікацыі акраверша ў сучаснай беларускай паэзіі

Эксперыментальную тэндэнцыю ў сучаснай паэзіі складаюць вершаваныя формы гэтак званай «камбінаторнай» паэзіі (акравершы, паліндромы, анаграмы і інш.). Гэты тэрмін ўведзены ва ўжытак французкімі паэтамі і выкарыстоўваецца ў беларускім літаратуразнаўстве В. Жыбулем. «Камбінаторная» паэзія заснавана на матэматычным прынцыпе перастаноўкі элементаў тэксту, пошуку розных варыянтаў раскадзіравання тэксту. Падобныя вершы вызначаюцца, з аднаго боку, выразнай гульнёвай канцэпцыяй, стварэннем візуальных эфектаў-падтэкстаў, а з іншага – строгім следаваннем неабходным правілам пабудовы гэтых форм, што ў пэўным сэнсе аб'ядноўвае іх з канцэпцыяй класічных цвёрдых вершаваных форм – санета, трыялета, актавы і інш.

Акраверш – гэта адметная вершаваная форма, разлічаная «на зрокавае ўспрыманне верша, у якім пачатковыя літары вершаваных радкоў, прачытаныя зверху ўніз, утвараюць якое-небудзь слова: прозвішча або імя паэта, ці таго, каму верш адрасуецца, нейкае прызнанне, пажаданне, адказ на пастаўленае пытанне і г. д.» [11, с. 439]. Першыя літары кожнага радка выбудоўваюць дадатковы вертыкальны радок, які можна прачытаць толькі ў напісаным або надрукаваным выглядзе. Акраверш як разнавіднасць паэтычнай формы бярэ свае вытокі з магічных тэкстаў з часоў эпохі Антычнасці, але пазней страціў сваю магічную функцыю, транфармуючысь у лірычны тайнапіс. Так, у акравершах-прысвячэннях у вертыкальным радку зашыфроўваецца імя таго, пра каго (або каму) напісаны твор. Сучасны тайнапіс акраверша дазваляе паэту смела ствараць метафарычныя, складаныя, завуаляваныя вобразы, даючы ключ да іх разгадкі ў вертыкалі твора. Сёння гэта своеасаблівая літаратурна-фармальная і моўная гульня, якая дэманструе майстэрства валодання мовай і паэтычнай тэхнікай паэтам, а таксама спосаб ствараць дадатковую візуальную і філасофскую прастору верша, своеасаблівы сэнсавы фокус твора.

Беларускай літаратуры акраверш вядомы ад часоў Асветніцтва, дзякуючы творчасці Ф. Скарыны, але сапраўднага пашырэння ён набыўу паэзіі другой паловы XX ст. У 1960–70-я гг. Р. Крушына ўвёў форму акраверша ў беларускую літаратуру як узоры вытанчанай паэтычнай формы нароўні з санетам і трыялетам. Згодна тэматычнай скіраванасці В. Жыбуль вылучыў некалькі груп акравершаў: вершы-прысвячэнні, вершы-загадкі, азбукоўнікі, складакравершы, мезавершы і тэлевершы. Сёння акравершы належаць як вядомым паэтам (Н. Гілевічу, А. Сысу, У. Дубоўцы, В. Жуковічу, В. Дэбішу і інш.), так і паэтам-пачаткоўцам.

У апошнія гады свайго жыцця вялікую колькасць акравершаў стварыў Р. Барадулін, арыгінальна вызначаючы іх у адпаведнасці з мэтай напісання ці зместам твору – «Акраподумка», «Акрадзякуй», «Акразычанне (Сяргею Панізніку)», «Акравітанне», «Акраверш з нагоды», «Акрачалом праз акіян», «Акраліст», «Акранавагодняе», «Акравясновіца», «Акрашана», «Акраздзіў», «Акрагуканне», «Акрааўтограф» і «Акрамроя», якія датуюцца 2012–14 гг. Найбольш пранікнёныя вершы паэта прысвечаны маме («Акраўдзяка»):

М*рояй маладых праведны ды**м***
А*дцяняе боскі профіль храм**а**.*
М*оліцца нябёсам пілігры**м**,*
***А** над ім сьвятая зорка **Мама**...*[3, с. 58]

Р. Барадулін у чатырох радках максімальна выкарыстоўвае тайнапіс акратэлевершу, дзе апошнія літары кожнага радка паўтараюць камбінацыю пачатковых літар верша, каб сакралізаваць вобраз мамы, якая ўвасабляе сабой усю шчырасць, святло і дабрыню, якія ён спазнаў у жыцці і намагаўся захаваць як абярэг душы і чалавечнасці. І нават фармальныя абмежаванні гэтага верша не сталі перашкодай для паэтызацыі яе вобразу, а канцэптуальна падкрэслілі залежнасць паэтычнага сусвету Барадуліна ад мамы.

Цікавую форму акраверша Р. Барадулін падае і ў «Спробе акраверша», якая характарызуецца яшчэ большай фармальнай ускладненасцю, калі паэтычны тэкст спалучае рысы акраверша і мезаверша – твору, дзе пэўнае слова ці выраз утвараюцца адпаведна сярэднімі і апошнімі літарамі вершаваных радкоў:

Але*ню здзіўлення аб ск**алы** адчаю разбіцца ў зап**але**.*
Л*едзь Вашая ўсмешка ўзыдзе – ўхв**ал** загрыміць абв**ал**.*
Але**, **а**сма**ле**ўшы ад страху, вывоаджу світ**альнае
Але [7]

Сам Р. Барадулін прызнаўся ў сваім інтэрв'ю, што апошнім часам выяўляў большую прыхільнасць да эксперыментальных малых вершаваных форм, да гэтак званых «настраёвых іскрынак», альбо «ахвярынак» (як сам вызначаў жанр гэтых твораў аўтар), а таксама да мініяцюрных акравершаў, якім бракуе «манументалізму». Але і ў гэтай «нешматслоўнай» форме паэт застаецца ўдумліва-глыбокім і пранізліва-мудрым. Гэтыя творы нагадваюць мікрапаэмы-рэфлексіі пра сучаснае і мінулае, часовае і вечнае, сапраўднае і ілюзорнае, каштоўнае і нікчэмнае, хуткаплыннае і неўміручае.

Напрыканцы XX ст. у беларускай літаратуры назіраюцца цікавыя мадыфікацыі акраверша, якія ўзнікаюць у выніку яго сім-

біёзу з іншымі жанравымі формамі. Т. Баркоўская адзначае «імкненьне сінтэзаваць разнастайныя паэтычныя жанры ў адным вершы» [3, с. 18] як выразную тэндэнцыю ў развіцці сучаснай паэзіі канца ХХ ст. У выніку такога сінтэзу з'яўляюцца новыя формы – «Акрамадрыгал» Р. Барадуліна, «Акраіронія» Ю. Свіркі, «Акрагекзаметры» А. Трафімчыка, акраверш «Канцона» У. Клішэвіча, «Акраэлегія» Т. Барысюк і інш. Даследчык рускай літаратуры Сяргей Бірукоў тлумачыць з'яўленне сінтэзаваных форм тым, што «акраверш у тым выглядзе, у якім ён дасюль існаваў, сябе вычарпаў» [6, с. 33]. Спалучэнне класічных цвёрдых вершаваных форм і акраверша становіцца сведчаннем развіцця сучаснай паэзіі ў напрамку фармальнай ускладненасці, якая не толькі дэманструе версіфікацыйнае майстэрства паэтаў, але сведчыць пра пошукі новых драматычных, алегарычных спосабаў мастацкага самавыяўлення.

Акрасанет як выяўленне версіфікацыйнага майстэрства беларускіх паэтаў

Найбольш цікавай і складанай у выкананні сярод сінтэтычных форм у сучаснай беларускай паэзіі стаў акрасанет. Санет, як вядома, сфарміраваўся ў сусветнай літаратуры на мяжы Сярэднявечча і Адраджэння і стаў шырока вядомай цвёрдай паэтычнай формай у еўрапейскай літаратуры і за яе межамі. Да гэтай формы прад'яўляецца шэраг патрабаванняў: чатырнаццаць радкоў санета павінны аб'яднаноўвацца ў два катрэны і два тэрцэты з адметнай рыфмоўкай, якія, у сваю чаргу, заклікаканы своеасабліва разгортваць яго паэтычную думку (згодна мадэлі «тэзіс – антытэзіс – сінтэз»). Гэтую драматургічную асаблівасць класічнай формы падкрэсліваў М. Багдановіч у артыкуле «Санет» (1911), адзначаючы, што асаблівая нагрузка падае на апошні радок тэрцэта («санетны замок») – найбольш моцнае месца ў санеце, а апошняе слова ў ім павінна быць своеасаблівым сэнсавым «ключом» да ўсяго твора. Строгія патрабаванні, вызначаныя у правілах і абмежаваннях будовы гэтай формы (аб'ёме верша, схеме рыфмаграмы, вершаваным памеры, якасцях рыфмы), надзяляюць яго пэўнымі камбінаторнымі якасцямі. Так, І. Бехер у трактаце «Філасофія санета, або Маленькі наказ па санету» (кніга «Паэтычны прынцып», 1957 г.), таксама вызначае «канструктарскую» прыроду творчасці санетыста, якая становіцца своеасаблівай «правакацыяй» для паэта, выклікам яго паэтычнаму майстэрству і пэўнай праверкай тэхнічнай дакладнасці, эстэтычнага адчування гэтай элегантнай формы творцай.

Акрасанет спалучае дзве фармальна абмежаваныя паэтычныя стратэгіі. Далучэнне да складанай у выкананні санетнай формы новых камбінаторных магчымасцей тэксту, рэалізаваных у візуалізацыі яго дадатковых сэнсаў (як таго патрабуе форма акраверша) у значнай ступені садзейнічае дысцыплінаванню паэтычнага маўлення і патрабуе яшчэ больш высокага ўзроўню паэтычнай тэхнікі ад творцы. Гэтая форма зацікавіла і Р. Барадуліна, надзвычай адкрытага да падобных "эстэтычных правакацый". Паэт здолеў аб'яднаць два архітэктанічныя малюнкі ў адзіным вершы («Акрасанет», 1980), стварыўшы санет-прысвячэнне з ідэальна вытрыманай класічнай італьянскай рыфмаграмай (ababababccdcdc), чатырнаццаць радкоў якога з пачатковых літар складваюцца ў імя і прозвішча таго, хто натхніў яго на напісанне гэтага твора (Мікалаю Казлову):

М*ой шчыры край цябе прызнаў за сына,*
І *родным стаў для сэрца валгара.*
К*алі ў бары прымаецца ляшчына,*
А*тожылку купчасціцца пара.*
Л*учае нашы дні павагі ліна,*
А*шчаднасці асенняя пара.*
Ю*начых мар не глухне каляіна,*
К*іруе думку клопатаў быстра.*
А*д нас гады спяшаюцца імкліва.*
З*ярняты веры не пусці на мліва.*
Л*ямеш світае святам плугара.*
О*д не чакае, колас хваліць ніва.*
В*яртаецца вякам вачэй зара –*
У *сыне паўтарыўся ты шчасліва.* [2, с. 7]

Р. Барадулін дэманструе віртуознае валоданне санетнай тэхнікай, паслядоўна выбудоўваючы драматургію акрасанета: тэзіс пра «валгара», які стаў сынам для «новай радзімы», пра пачатак новага жыцця перарываецца антытэзісам пра хуткаплыннасць жыцця, юнацтва і жаданне зберагчы юначы запал, пасля чаго назіраецца сінтэз (або «кампраміс» думкі), дзе аўтар вымаўляе ідэю цыклічнасці, «бясконцасці» жыц-

ця, увасобленай у сыне як арганічным працягу самога Мікалая Казлова.

У вершы назіраецца адно адступленне ад патрабаванняў санета: паэт дапускае паўтарэнне аднаго слова «сын» ў першым і апошнім радку, якое, на нашу думку, было зроблена свядома. Р. Барадулін такім чынам падкрэсліў «шчаслівую» долю паэта і чалавека быць прызнаным «сынам» свайго краю і «паўтарыцца» ў сваім сыне, перадаўшы ў спадчыну талент, творчы вектар развіцця асабістасці. Паэт нібы “закальцоўвае” гэтым словам ідэю вечнасці творчасці, паўтаральнасці як жыццясцвярджальнага стрыжня жыцця.

Прыкладам грамадзянскай лірыкі стаў «Акрасанет» (1999) з аўтапрысвячэннем Івана Лагвіновіча (зборнік «Ляда юдолі»), у якой выразна прадстаўлена грамадска-палітычная і нацыянальная пазіцыі паэта, яго бачанне гісторыі і долі народа:

***І** да мяне наведваецца Муза,*
***В**ыводзіць з меланхоліі душу.*
***А**панаваны роздумам, пішу*
***Н**атхнёны верш пра долю беларуса.*
***Л**аўлю былых гадоў, стагоддзяў шум,*
***А**дкопваю засыпанае друзам.*
***Г**ратэскавых імперый і саюзаў*
***В**яду разбор, маральны суд вяршу.*
***І**дыліям лагоднага жыцця*
***Н**е шмат адмерана ў мінулым часе.*
***О** мой народ! Дапі цярпення чашу,*
***В**азьмі свой меч зазубраны і сцяг,*
***І** шчыт вазьмі з выявай Пагоні —*
***Ч**акаюць змагароў за волю коні!* [10, с. 7]

Паэт вытрымлівае драматургію санета: выказваючы намер пад уплывам Музы напісаць «натхнёны верш пра долю беларуса» (тэзіс), але паэт з горыччу адзначае нялёгкі гістарычны шлях сваіх суайчыннікаў (антытэзіс), заклікаючы народ да барацьбы «за волю» (сінтэз). Рыфмаграма дадзенага разняволенага акрасанета парушае вядомы французскі канон «апаясанай» рыфмы ў другім катрэне і перанос рыфмы з другога катрэна ў першы тэрцэт (abba **baab** cc**b** cdd), што ўносіць дысананс у строгую гармонію формы і перадае эмацыянальны надрыў паэта ад нацыянальнай нерэалізаванасці, гістарычных страт народа ад «гратэскавых імперый і саюзаў», дзяржаўнай недавызначанасці і страты гармоніі, ілюзорнасці «ідыліі лагоднага жыцця» беларуса і нежаданне аўтара з гэтым нацыянальным і чалавечым сцэнарыем мірыцца.

У інтымнай лірыцы акравершы выкарыстоўваюцца паэтамі для прызнання ў сваіх пачуццях, таму вертыкальны радок звычайна складваецца ў імя каханай. Гэта дае нам падставы вылучыць разам з акрасанетамі-прысвячэннямі акрасанет-прызнанне. Клепікаў Ігар падае цікавы прыклад інтымнага разняволенага акрасанета-прызнання, у якім двойчы зашыфроўвае імя адрасата: па-першае, традыцыйна для гэтай формы па вертыкалі, а па-другое – па гарызанталі ў загалоўку твора («АКраСАНЕт»), што надае акравершу дадатковых камбінаторных якасцяў і яшчэ больш выразна акцэнтуе ўвагу на асобе каханай:

***А**колькізоракзгасла ў вышыні,*
***К**алісвятлоіхзасланіўраптоўныпозірк.*
***С**ышлі ў барозныйсіняераллі...*
***А**ле ягосвятла мне будзедосыць*

***Н**ачной парой, калістаіць туман,*
***А**хутаўшыдарогі, дрэвы, хаты...*
***А**ле мне цёпла... Толькі той шаман*
***Х**ай не клянецца, што не вінаваты.*

***А**затуманамжабкіцягнуць ноты,*
***К**агосьціпазбаўляючысамоты,*
***С**пакойтакіжаданыдаючы.*
***А**ле паэтамноччунеспакойна –*
***Н**е спіццаім, як дыхаеццавольна.*
***А**дкрыйцедзверы, выкіньцеключы* [8].

Драматургія акрасанета пабудавана на паўтарэнні мадэлі «тэзіс – антытэзіс» у кожным з катрэнаў і ў тэрцэтах, узмоцненая паўтарэннем злучніка «але», што згушчае драматызм і перадае дынамічнасць унутранага свету лірычнага героя, яго пачуццяў. У тэрцэтах паэт выкарыстоўвае антытэзу «спакой – неспакой», якая падкрэслівае нестабільны эмацыйны стан закаханага, узбуджанасць і напружаную пульсацыю яго нерваў. Характэрнай асаблівасцю гэтага акрасанета стала яго свабодная рыфмаграма, блізкая да «шэкспіраўскага санета» (ababcdcdefefgg). Але аўтар адыходзіць ад паслядоўнасці англійскай рыфмаграмы ў тэрцэтах (abab cdcd eef ggf).

Анатолю Трафімчыку таксама належыць узор любоўнага акрасанета-прызнання «Магчыма я ня меў ніколі рацыі…» з вытанчанай і найбольш гарманічнай санетнай рыфмаграмай французскага ўзору –

abbaabbacddccd – і зашыфраваным адрасатам-сімпатыяй у вертыкальным радку («мілая мая Ірачка»):

__М__агчыма, я ня меў ніколі рацыі,
__І__ Боскай воляй ісьціна цяпер
__Л__яжыць ня ў аркушах маіх папер,
__А__ ў вуснах мілае дзяўчынкі-грацыі.
__Я__шчэ далёка да рэінкарнацыі.
__М__астак, аднак, зямных ды іншых сфэр
__А__дкрыў цябе – нібыта напавер, –
__Я__ ж не магу пакінуць меж прастрацыі…

__І__ch liebe dich! To be or not to be?!
__Р__асьце, расьце ўсё ж горыч у грудзёх,
__А__ле – я не магу, як і ня мог.

__Ч__аму? – Ня ведаю. Любі ці бі,
__К__алі заўгодна, то што хоч рабі:
__А__статні шанец — гэта ты і Бог! [8]

Гармонія строгай формы санета дазваляе аўтару надзвычай пранікнёна прызнацца ў сваіх пачуццях і драматычна выдыхнуць у «санетным замку» важныя словы: «астатні шанец – гэта ты і Бог!». Як вядома, найбольш моцнае месца ў санеце – гэта апошняе слова, якое з’яўляецца ключом да ўсяго твора, найперш да разумення паэтам сутнасці кахання як Божага дару, «Боскай волі», адкрытай паэту «ісьціны», якая ўяўляецца закаханаму астатнім шанцам на ратаванне ў роспачным і разгубленым стане.

З’яўляюцца ў сучаснай беларускай літаратуры і цалкам адметныя варыяцыі спалучэння акраверша і санета: Эдуарду Акуліну належыць акрапаэма «Шлях да Радзімы», якая ўяўляе сабою вянок санетаў. Кожны з чатырнаццаці санетаў вянка пачынаецца адпаведным па парадку радком з вядомага санета М. Багдановіча «Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі», які ўзнаўляецца ў магістральным санеце творцы.

Заключэнне

Такім чынам, у сучаснай беларускай паэзіі назіраецца тэндэнцыя да эксперыментальных фармальных пошукаў, якая выявілася ў з’яўленні шматлікіх сінтэтычных мадыфікацый даўно вядомых еўрапейскіх вершаваных форм. З канца ХХ ст. наздвычай папулярнай стала форма акраверша, якая ўступае ў сімбіёз з формай санета, што таксама сведчыць, з аднаго боку, пра развіццё сучаснай паэзіі ў напрамку фармальнай ускладненасці, пошукаў паэтамі новых спосабаў мастацкага самавыяўлення, а з іншага – у напрамку выразнай апоры на класічныя ўзоры сусветнай літаратуры.

У залежнасці ад мэты напісання вылучаюцца акрасанеты-прысвячэнні і акрасанеты-прызнанні (у інтымнай лірыцы). Сучасным беларускім паэтам належаць узоры разняволеных і класічных акрасанетаў з французскай, італьянскай і англійскай рыфмаграмай. Схільнасць паэтаў аб’яднаць форму акраверша з санетнай формай сведчыць пра дастаткова высокі ўзровень паэтычнага майстэрства творцаў і дасканалага і тонкага адчування нацыянальнай мовы.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Акулін, Э. Пяшчота ліўня : вершы, паэма / Э. Акулін. – Мінск : Выд-ва ЦК КПБ, 1990. – 30 с.
2. Барадулін, Р. Вечалле / Р. Барадулін. – Мінск : Маст. літ., 1980. – 95 с.
3. Барадулін, Р. У неба пехатою. Апошнія вершы / Р. Барадулін ; прадм. У. Някляева ; паслясл., уклад. С. Шапрана. – Мінск : МЕДЫЯЛ, 2014. – 224 с.
4. Баркоўская, Т. Сучасны беларускі акраверш / Т. Баркоўская // Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай : матэрыялы IV Міжнар. навук. канф., Мінск, 12–14 кастр. 1999 г. : у 2 ч. – Мінск : БДУ, 2000. – Ч. 1.
5. Бельскі, А. Сучасная беларуская літаратура. Станаўленне і развіццё творчых індывідуальнасцяў (80–90-я гг.) : вучэб.-метад. дапамож. для настаўнікаў / А. Бельскі. – Мінск : Нар. асвета, 1997. – 254 с.
6. Бехер, И. Р. Философия сонета, или Маленькое наставление по сонету / И. Р. Бехер // Вопр. лит. – 1965. – № 10. – С. 190–208.
7. Бирюков, С. Року укор. Поэтические начала / С. Бирюков. – М. : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2003. – 512 с.

8. Жыбуль, В. Тыпалягічныя асаблівасьці беларускага акравершу [Электронны рэсурс] / В. Жыбуль. – Рэжым доступу: http://old.belcollegium.org/lekcyji/litaratura/zhybul07.htm.

9. Клепікаў, І. АКраСАНЕт [Электронны рэсурс] / І. Клепікаў. – Рэжым доступу: http://samlib.siwatcher.ru/k/klepikau_i/by_2002-03-22_1045.shtml.

10. Лагвіновіч, І. Ляда юдолі : вершы / І. Лагвіновіч. – Баранавічы : Творчае згуртаванне «Святліца», 2003 – 76 с.

11. Рагойша, В. Акраверш / В. Рагойша // Паэтычны слоўнік / В. Рагойша. – Мінск : Беларус. навука, 2004. – С. 439–441.

REFERENCES

1. Akulin, E. Piashchota liunia : viershy, paema / E. Akulin. – Minsk : Vyd-va CK KPB, 1990. – 30 s.

2. Baradulin, R. Viechallie / R. Baradulin. – Minsk : Mast. lit., 1980. – 95 s.

3. Baradulin, R. U nieba piechatoju. Aposhnija viershy / R. Baradulin ; pradm. U. Niakliajeva ; pasliasl., uklad. S. Shaprana. – Minsk : MIEDYJAL, 2014. – 224 s.

4. Barkouskaja, T. Suchasny bielaruski akraviersh / T. Barkouskaja // Slavianskija litaratury u kantekscie susvietnaj : materyjaly IV Mizhnar. navuk. kanf., Minsk, 12–14 kastr. 1999 h. : u 2-kh ch. – Minsk : BDU, 2000. – Ch. 1.

5. Biel’ski, A. Suchasnaja bielaruskaja litaratura. Stanauliennie i razviccio tvorchych indyvidual’nasciau (80-90-ja hh.) : vucheb.-mietad. dapamozh. dlia nastaunikau / A. Biel’ski. – Minsk : Nar. asvieta, 1997. – 254 s.

6. Biehier, I. R. Filosofija sonieta, ili Malien’koje nastavlienije po sonietu / I. R. Biehier // Vopr. lit. – 1965. – № 10. – S. 190–208.

7. Biriukov, S. Roku ukor. Poetichieskije nachchala / S. Biriukov. – M. : Ros. gos. humanitar. un-t, 2003. – 512 s.

8. Zhybul’, V. Typalahichnyja asablivasci bielaruskaha akraviershu [Eliektronny resurs] / V. Zhybul’. – Rezhym dostupu : http://old.belcollegium.org/lekcyji/litaratura/zhybul07.htm.

9. Kliepikau, I. AKraSANIEt [Eliektronny resurs] / I. Kliepikau. – Rezhym dostupu : http://samlib.siwatcher.ru/k/klepikau_i/by_2002-03-22_1045.shtml.

10. Lahvinovich, I. Liada judoli : viershy / I. Lahvinovich. – Baranavichy : Tvorchaje zhurtavannie «Sviatlica», 2003 – 76 s.

11. Rahojsha, V. Akraviersh // V. Rahojsha // Paetychny slounik / V. Rahojsha. – Minsk : Bielarus. navuka, 2004. – S. 439–441.

Рукапіс паступіў у рэдакцыю 07.04.2021